

Schriftlezing: Psalm 75

Tekst: idem

Ps. 131:1,2,3

Lb. 9:1,2,3,7

Ps. 75:1,2,3,4,5,6 (tijdens de preek)

Gez. 179b

Ps. 101:1,2,3,4,5,6

Gehouden te: Baflo, 14-08-11 (14.30 u.)

Thema: De psalm van de verheffing

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Psalmversje

"U alleen, U loven wij."

Dat was een van de eerste psalmversjes die je op de gereformeerde lagere school leerde. Na en naast het "Opent uwe mond" (Psalm 81:8)

Misschien is dat nog wel zo. (Ik zag hem er op de liedlijst van De Wierde van vorig seizoen niet bij staan. Maar misschien kennen de kinderen hem allang.)

Maandagsmorgens moest je dan om beurten het psalmversje opzeggen. Dat ging zo:

"U alleen, U loven wij:

ja, wij loven U, o HEER,

want uw naam, zo rijk van eer,

is tot onze vreugd nabij.

Dies vertelt men in ons land,

al de wond'ren uwer hand."

Ik schrijf hem zo maar op, uit het hoofd, in de oude berijming. Dat zit er nog geheid in. Zo ging dat.

U herkent het, zie ik.

O man, en op je rapport moest je natuurlijk een 10 hebben voor psalmversje leren.....

Achteraf denk je: Wat was het een crime voor kinderen, die niet zo goed dingen uit hun hoofd konden leren of het niet durfden opzeggen voor de klas naast de meester of de juf. Je zou er een trauma aan overhouden.....

"U alleen, U loven wij."

Dat is ook een psalmvers dat we vanouds graag en uitbundig zingen. Psalm 75 heeft een mooie Geneefse melodie. Volle kerk, groot orgel, goede organist, prachtig!

En we denken dat we Psalm 75 kennen.....

Maar is dat wel zo? We zingen in deze psalm ook over God de HEER die komt om recht te spreken en te oordelen over zondaars en rechtvaardigen. God de HEER die de hoogmoedige mensen op hun nummer zet en omlaag duwt. Die daarentegen de rechtvaardigen verheft, omhoog trekt en tot eer brengt.

Dat is allemaal best heftig, wel beschouwd.

Als we goed kijken en de psalm ons eigen maken, dan merken we dat hij ook vandaag nog behoorlijk actueel is. Veelzeggend in onze wereld, waarin nog steeds torens van Babel worden gebouwd tot maar liefst een kilometer hoog. Heel letterlijk dus: "tot we in de wolken zijn." Hoe hoger de toren, hoe trotser de bouwer.

Totdat.....

Is dit niet een voorbeeld van: je verheffen tegen de hemel? En er zijn meer voorbeelden te bedenken, ook dichterbij ons eigen hart. Er is wat dit betreft niets nieuws onder de zon. Hoogmoed is een oerzonde van de mens.

Ik noem Psalm 75:

De psalm van de verheffing

Dat heb ik als titel boven deze preek gezet.

2. Mini-oratorium

Er klinken in de psalm verschillende stemmen. Dat zie je in meer psalmen. We horen een 'wij-stem': de zingende gemeente van God. Een 'Ik-stem': de HEER zelf. Nog een 'ik-stem': de profeet of de priester, die de mensen aanspreekt. En misschien nog wel een derde 'ik-stem': die van de dichter zelf of van de koning, als hij zich de woorden van vers 10 en 11 eigen maakt.

Die verschillende stemmen bepalen ook de structuur van de psalm, zoals u kunt zien. En de dichter geeft zijn lied daarmee een duidelijke plaats in de zingende gemeente van God.

En hoe je het vertaalt en afdrukt, laat op verschillende punten zien hoe je het uitlegt of interpreteert. Een voorbeeld ter verduidelijking op dit punt.

Aan het begin van vers 3 en aan het slot van vers 6 staat in de Nieuwe Bijbel Vertaling een hoge komma, als aanhalingstekens. Dat geeft aan dat hier woorden van de HEER zelf klinken. De stem van God dus. Wat God zegt, komt straks aan de orde. De interpretatie van de Statenvertaling en de Herziene Statenvertaling is duidelijk anders. De 'ik' van vers 3 en 4 is daar duidelijk koning David. Zo wordt het in de Kanttekeningen ook uitgelegd.

Vertalen is dus in dergelijke gevallen keuzes maken en een stukje uitleg geven. Je interpreteert de psalm en zet hem in de tijd van zijn ontstaan. Maar ook in je eigen tijd. Daar kom je niet onderuit.

Ik houd het in dit geval toch maar bij de Nieuwe Bijbel Vertaling. Alleen God de HEER kan immers met recht zeggen:

*"Al beeft de aarde met haar bewoners,
ik heb haar op zuilen vastgezet." (vs. 3)*

Hier staat dan ook het woordje 'sela' achter. Wat dat ook maar betekenen mag.

Er klinken dus verschillende stemmen in de psalm. Dat maakt het voor mij tot een mini-oratorium.

Een oratorium is een groot muziekstuk met verschillende spreekstemmen, zangstemmen, koorstemmen en soms een zingende gemeente. Solisten, koor en orkest in een groot muzikaal geheel. Vaak gebaseerd op bijbelteksten en

kerkliederen. 'The Messiah' van Handel is een oratorium. De 'Matthäus-Passion' van Bach ook. En 'Die Schöpfung' van Haydn.

Psalm 75 kun je vanwege die verschillende stemmen een oratorium op kleine schaal noemen: een mini-oratorium. Niet het enige in ons psalmboek overigens.

Het klinkt allemaal in een mooi geheel in deze psalm uit de bundel van Asaf. Dit lied met begeleiding op de wijze van 'Verdelg niet'.

In de psalm komt de gemeente eerst: de 'wij' dus. Stelt u zich maar het volk van God voor dat in de tempel bijeengekomen is. Voor de eredienst of voor een dankdienst, omdat ze redding ervaren hebben.

Het tempelkoor zingt voor. De koorleider slaat de maat. En de gemeente doet mee, uit volle borst. Het weerkaatst tegen de voormuur van de tempel. En ook verder in de stad is het te horen.

*"Wij loven, God, wij loven u,
uw naam is ons nabij,
uw wonderen gaan van mond tot mond." (vs. 2)*

Heel intens klinkt dat, vooral door de herhaling: 'Wij loven, wij loven U'.

Hier begint het mee, met de lof aan God. Want de mensen hebben Gods reddende ingrijpen ervaren.

Vermoedelijk stamt de psalm uit een tijd waarin Israël veel last had van buitenlandse vijanden. Of intern van mensen die het met God en zijn wet niet zo nauw namen. Die compleet hun eigen weg gaan. Het volk ervaart een grote dreiging.

Maar juist dan weten ze en belijden ze: Gods naam is ons nabij. God bewijst zijn naam in zijn werken. De wonderen van God gaan van mond tot mond. Iedereen heeft het erover. Men geeft het vol bewondering aan elkaar door. 'God is er en Hij grijpt in. Hij belooft redding en geeft die ook werkelijk.'

Gelovige mond-op-mondreclame van Gods grote daden is het. Dat heet: God eren! En nu ze hier samen zijn op het tempelplein – in de kerk, zouden wij zeggen – jubelen ze het uit:

*"U alleen, U loven wij,
ja wij loven U, o Heer."*

Wij doen mee en zingen nu **Psalm 75:1**.

3. Gods verklaring

De tweede stem in Psalm 75 is eigenlijk de eerste stem, principieel gezien. Het is de stem van God de HEER. Hij zegt iets. Hij geeft een verklaring af aan zijn gemeente daar bijeen in zijn huis.

Hoe heeft de dichter van de psalm dat gehoord? Hoe klonk die stem? Hoe kwam dat woord van de HEER door?

Niet rechtstreeks uit de hemel, hoorbaar voor iedereen. Dat gebeurde vroeger, toen God vanaf de berg Sinai aan zijn volk zijn Tien Woorden liet horen. Een unieke gebeurtenis, die veel impact had op het volk dat toeluisterde.

Vermoedelijk heeft een profeet of een priester uit de tempel de HEER horen spreken. En geeft hij die woorden van God rechtstreeks en zonder mankeren door aan het

vergaderde volk. Staat hij daarbij op de trap voor de tempeldeuren? Is dat zijn preekstoel?

En de dichter van de psalm neemt het over en verwerkt het in zijn lied. Want deze woorden van God zijn het meer dan waard om gehoord en aangenomen te worden. Wat verklaart en belooft de HEER dan aan de mensen op het tempelplein? Dat Hij naar recht en wet zal oordelen. Maar wel op de tijd die Hij zelf bepaalt en geschikt acht.

*"Ja, ik bepaal of de tijd is gekomen,
ik zal oordelen naar recht en wet." (vs. 3)*

Had het volk daarom gevraagd? Had het daarover bij de HEER geklaagd? Zou heel goed kunnen, bedreigd als ze waren door hoogmoedigen en vijanden. God maakt in zijn verklaring duidelijk, dat Hij niet afhankelijk is van mensen en hun wensen. Noch van hun frustraties, ook niet die van zijn eigen bedreigde volk. God zelf bepaalt de tijd van zijn oordelen en ingrijpen. Daarmee stuurt de HEER ons niet met een kluitje in het riet. Hij vergroot daarmee niet onze onzekerheid, zodat we staan te bibberen van de spanning en de zenuwen. Troostend benadrukt de HEER de vastheid van zijn werken en zijn werkelijkheid. "Je kunt op mij aan, zeker en vast," zegt God.

*"Al beeft de aarde met haar bewoners,
ik heb haar op zuilen vastgezet." (vs. 4)*

Het gaat hier niet om het wereldbeeld van de dichter: de aarde als een ronde schijf die onwrikbaar vastgemetseld is op vier zuilen, vier pilaren in alle windstreken. De HEER zegt: De wereld valt niet om, al schudt ze met haar bewoners ook op de fundamenteën, wankelt ze als een dronken kerel. Eens werden de zuilen van de Dagontempel door Simson omver gedrukt en de hele boel stortte ineen. "Zo zal het met de aarde niet gebeuren," zegt God. "Dat belooft ik. Ik houd haar in handen. En mijn handen beven niet." Heel bemoedigend in de roerige wereld van toen en nu. Na deze verklaring past het woord 'Sela'. Wat het ook mag betekenen, het accentueert in elk geval muzikaal de macht en de naam van God.

We zingen **Psalm 75:2**.

4. 'Verhef je niet'

Bij vers 5 en 6 kun je je afvragen of dit nog rechtstreekse woorden van de HEER zijn. Of dat een profeet, leraar of de koning het woord neemt en zijn waarschuwendes les aan de mensen doorgeeft, de hoogmoedigen in het bijzonder. De profeet doet dat dan wel op basis van Gods verklaring en op basis van wat God al eerder heeft gezegd en laten opschrijven. Het maakt voor de betekenis en de uitleg niet zoveel uit. De waarschuwing komt sowieso bij de HEER vandaan.

*"Tot de hoogmoedigen zeg ik: Wees niet hoogmoedig,
tot de trotse zondaars: Verhef je niet,*

*verhef je niet tegen de hemel,
spreek niet op hoge toon.*" (vs. 5,6)

Hoogmoedigen zijn mensen, die zich er op beroemen wel zonder God te kunnen. Die van mening zijn dat het geen nut heeft zich aan de wet van God te onderwerpen en die naar eigen goeddunken handelen. ¹

Mensen die de hoorn opheffen, zegt de Statenvertaling. En de hoorn is in de wereld van Israël het symbool van macht. Denk aan de horens van een stier.

Hoogmoedigen zijn mensen die zichzelf verheffen. Zich verheffen tegen de hemel en op hoge toon spreken. Zo beoordeelt de HEER dat.

Verheffing, dat is een kernwoord in deze psalm. Het komt voor in diverse varianten. Hoogmoed, dat is: met woorden en daden jezelf groter maken dan je bent en dan je kunt zijn of mag zijn.

Dat kan op het microniveau van een persoon, die zijn macht en zijn invloed ongeremd uitbreidt en zich een naam wil maken in de wereld.

Het kan ook op het macroniveau van volken en ideologieën die hun macht en invloed uitbreiden, en niet schromen andere volken aan zich te onderwerpen. Hoe vaak had Israël geen last van zulke vijandige volken in de loop van de geschiedenis...

Misschien was het wel heel concreet voelbaar in de tijd dat de psalm werd gedicht.

Mensen willen groot worden in de wereld. Monumenten bouwen tot eigen eer. Torens van Babel, tot in de hemel.

Mensen willen het liefst net zo groot en machtig als God zijn. We willen als God zijn. Al vanaf Genesis 3.

Hoogmoed is een oerzonde. De slang heeft het de mensen al ingefluisterd: "Kies zelf. Neem het heft in eigen handen. En laat God voor wat hij is. Wees zelf als God."

God de HEER zegt nu tegen de hoogmoedigen – tegen alle mensen, tegen ons dus ook: "Stop met jullie zelfverheffing. Wees nederig. Ken je plek en matig je toon!"

En God maakt duidelijk dat de bomen niet altijd tot in de hemel groeien. Torens ook niet. En torenhoge rijkdom kan vervallen tot torenhoge schulden. We zien het in onze wereld en onze economie.....

De Spreukendichter leert ons:

"Hooghartigheid gaat vooraf aan ellende, hoogmoed komt voor de val." (Spr. 16:18)

En:

"De hoogmoed van een mens brengt hem ten val, eer is weggelegd voor wie bescheiden is." (Spr. 29:23)

'Verhef je niet,' zegt God de HEER.

We zingen **Psalm 75:3**.

5. God spreekt recht

Waar komt de verheffing vandaan?

¹ Aantekening Studiebijbel In Perspectief bij Psalm 5:6

De dichter speelt in de psalm heel duidelijk met dat begrip 'verheffing'. Het klinkt positief en negatief. Negatief is het als mensen zichzelf verheffen. Positief als de HEER mensen verheft en verhoogt.

Waar komt de verheffing vandaan, vraagt de dichter. Vraagt de gemeente. Op basis van de verklaring van God de HEER is duidelijk:

Verheffing komt niet uit de vier windstreken van de aarde: oost, west, zuid of noord. Het komt niet voort uit een aards niveau, wat de mensen ook denken. Hoe groot ze ook van zichzelf denken en spreken.

Drie van de vier windstreken worden in de psalm genoemd: het oosten, het westen en de woestijn. Die ligt in het zuiden van Israël.

Echte verheffing heeft een andere dimensie, zegt de psalm. Het komt uit de hemel, bij God vandaan.

*"Het is God die rechtspreekt
en de een vernedert, de ander verheft."* (vs. 8)

Verheffing en vernedering zijn twee zijden van één medaille. En het is helemaal aan God om daarmee bezig te zijn.

De psalmist is niet de eerste die dat belijdt. Hanna, de moeder van Samuël, zingt het al in haar lofzang.

*"Gebruik toch geen grote woorden,
blaas niet zo hoog van de toren,
want de HEER is een alwetende God:
door hem worden onze daden gewogen.*

.....

*De HEER maakt arm en hij maakt rijk,
vernedert diep en heft hoog op.
De zwakke en de arme helpt hij overeind,
hij haalt hen uit het stof en uit het slijk.
Tussen de edelen zet hij hen neer,
hij houdt een ereplaats voor hen vrij.
Van de HEER zijn de pijlers der aarde
waarop hij de wereld heeft vastgezet."* (1 Sam. 2:3,7,8)

Maria, de moeder van Jezus, bouwt daarop voort in haar lofzang, het Magnificat.

God vernedert en verheft. Hoe de HEER rechtspreekt en de hoogmoedige op zijn plek zet wordt uitgebeeld in vers 9: de beeldspraak van de beker met schuimende wijn, die God aan de zondaars op aarde te drinken geeft.

Die beker wijn gemengd met bittere kruiden staat voor het oordeel van God over die zondaars, van de aarde, de hoogmoedigen.

Zij moeten hem tot op de bodem leegdrinken. Ad fundum, zoals in de studentenwereld gezegd wordt bij het amicitia drinken. En het glas wordt omgekeerd...

Ze moeten ook het laatste restje, de drab onder in de oordeelsbeker, opdrinken. Zoals je met een rietje het laatste beetje chocolademelk of appelsap uit een pakje slobbert. En jullie weten wel wat voor geluid dat maakt.

De zondaars van de aarde drinken zich dronken aan het oordeel van God. Ze waggelen in hun onmachtigheid en vallen om. En zie, hun val is groot.

We zingen **Psalm 75:4,5**.

6. Lovende woorden

De psalm begon met 'U alleen, U loven wij.' Hij eindigt ook met lovende woorden. De dichter verklaart zich bereid om altijd groot te spreken van de HEER. Hij wil zijn steentje bijdragen aan de mond-op-mondreclame voor de wonderen van de HEER. Hij wil groot spreken en zingen van het recht van God. En de gemeente daarin voorgaan.

*"Ik wil er altijd over spreken,
erover zingen voor de God van Jakob:
'De trots van de zondaar zal ik breken,
de rechtvaardige zal worden verheven.'"* (vs. 10,11)

De boodschap van de psalm van de verheffing wordt in de laatste regels nog eens kort samengevat.

De HEER breekt de trots van de zondaar. Hij verheft de rechtvaardige en brengt hem tot eer en glorie. Hij trekt de nederige omhoog in zijn nabijheid.

De dichter maakt zich dat eigen. En als de koning deze laatst 'ik-stem' is of die overneemt, dan maakt hij dat tot de kern van zijn beleid in navolging van God, de hemelse koning: de trots van de zondaar breken en de rechtvaardige verheffen. Ik kom dan uit bij Psalm 101, die we straks nog zullen zingen. De psalm van het beleid van de koning. Met onder andere deze woorden:

*"een trotse blik, een aanmatigend hart
verdraag ik niet.*

*Mijn oog zoekt de getrouwen in het land,
met hen wil ik mijn woning delen.
Wie de volmaakte weg bewandelt,
mag mij dienen."* (Ps. 101:5b,6)

God vernedert en Hij verhoogt.

Zo zal God het uiteindelijk doen, als Hij de wereld komt oordelen. Zo doet God het nu ook al, in beginsel. Want:

Zo is God de HEER! Zijn naam is ons nabij!
U alleen, U loven wij!

Amen

Wij zingen **Psalm 75:6**.